

Onderwerp

Aanvraag Vangnetuitkering Participatiewet over 2023

Adviseur	: M. Jansma	Datum B&W	: 16 juli 2024
Programma	: 6. Sociaal domein	Datum Raad	: 17 september 2024
Portefeuillehouder	: T. van der Pas	Openbaar	: Ja

Aan de Raad**Aanleiding**

Net als in 2022 heeft Rozendaal over 2023 een tekort op het BUIG¹ budget. Het eigen risico bedraagt 7,5% van het budget over 2023. Met als aanvullende voorwaarde dat er, rekening houdend met 2021 en 2022, over 2023 nog steeds sprake is van een gecumuleerde tekort van meer dan 7,5 %.

Voor 2023 is onze gemeente, evenals voor 2022, door de Toetsingscommissie Vangnetregeling namens het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) geattendeerd op de mogelijkheid een Vangnetuitkering aan te vragen (* bijlage 1).

Ter informatie: het BUIG budget wordt voor gemeenten tot 15.000 inwoners, binnen een landelijk bepaald macrobudget, verdeeld op basis van historische gegevens: de uitgaven van het jaar T-2. Overschotten kunnen worden behouden, tekorten moeten zelf worden aangevuld. Maar als een tekort hoger is dan een bepaalde norm, kunnen gemeenten in aanmerking komen voor aanvullende financiering: een Vangnetuitkering. Omdat deze wordt betaald uit het macrobudget voor alle gemeenten, moet een aanvraag voor een Vangnetuitkering aan bepaalde eisen voldoen en moet de raad ermee instemmen.

In het algemeen moeten gemeenten wanneer over 2021 en/of over 2022 een Vangnetuitkering is verleend, over 2023 een uitgebreid verzoek indienen. Maar voor gemeenten tot 5.000 inwoners geldt een uitzondering: zij mogen te allen tijde een basisverzoek indienen.

Het is de verantwoordelijkheid van het college van B&W om een Vangnetuitkering aan te vragen. Het college van B&W is immers verantwoordelijk voor de uitvoering van de inkomenswetten Participatiewet, IOAW, IOAZ, BBZ en het arbeidsmarktbeleid inclusief de loonkostensubsidie.

Het college heeft de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van deze wetten gemandateerd aan het college van Rheden. Daarom hebben wij informatie van Rheden nodig om onze aanvraag te kunnen indienen.

Het college heeft zich het afgelopen jaar actief ingespannen om beter zicht te krijgen in de aanpak van de Dienst werk en inkomen. Dit leverde bij het college vertrouwen op in de mate van grip van de

¹ De BUIG (Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen) was de invoeringswet waarmee in 2009 verschillende geldstromen voor inkomensvoorzieningen werden gebundeld. De term BUIG is blijven bestaan als uitdrukking van de bundeling van de financiële middelen voor de bijstand (inclusief de middelen voor startende ondernemers in het kader van het Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen), de IOAW, de IOAZ en de loonkostensubsidie.

dienst. Er is goed inzicht in de te onderscheiden doelgroepen. En de aanpak die bij de doelgroepen wordt gehanteerd leidt ook tot zichtbare uitstroom, daar waar mogelijk.

De voorwaarden op hoofdlijnen:

- *het tekort is groter dan een bepaalde toegangsdrempel;*
- *het college verklaart maatregelen te hebben getroffen om te komen tot tekortreductie;*
- *het college geeft een toelichting op deze verklaring;*
- *de gemeenteraad stemt in met de verklaring van het college.*

Onderdeel van de aanvraag Vangnetuitkering is een collegeverklaring. Zoals hierna toegelicht, moet de gemeenteraad instemmen met deze verklaring van het college. Hiervoor zijn voorliggend raadsvoorstel en bijgevoegd raadsbesluit opgesteld (* bijlage 2). Door een samenloop van omstandigheden is het niet gelukt de Verklaring van het college vóór 15 augustus, de uiterste indieningsdatum van de aanvraag, aan de gemeenteraad in zijn geheel voor te leggen. Daarom wordt voorgesteld de concept Verklaring, waarvoor instemming van de raad wordt gevraagd, via een schriftelijke consultatie met de raadsleden te delen. Het concept aanvraagformulier met Verklaring van het college is bijgevoegd (* bijlage 3). De reacties van de raadsleden worden opgenomen in de definitieve aanvraag. Als verantwoording achteraf worden de documenten ter kennis gebracht van de raad van 17 september.

Met voorliggend voorstel wordt de mening en instemming van de raad gevraagd. Hieronder lichten wij de rol van de raad toe.

Gevraagde beslissing

1. Kennisnemen van de informatie met betrekking tot de Vangnetuitkering 2023
2. Instemmen met de Verklaring van het college
3. Kennisnemen van de door het college ingediende aanvraag Vangnetuitkering

Wat willen we bereiken?

Doelstelling is om een deel van het tekort op het BUIG-budget 2023 gecompenseerd te krijgen. De gemeenteraad speelt hierin een autonome rol, naast die van het college. Deze rol wordt hieronder toegelicht.

Rol gemeenteraad

Het college moet verklaren dat het maatregelen heeft getroffen om tot tekortreductie te komen. Aan de gemeenteraad wordt gevraagd om in te stemmen met de verklaring van het college. Met zijn instemming stelt de gemeenteraad vast, dat het college inzicht heeft gegeven in de oorzaken van het tekort, de getroffen interne en externe maatregelen, het beoogde effect van deze maatregelen en de bijdrage die deze samen leveren om het tekort verder te reduceren.

Aan het college wordt gevraagd de opvattingen van de raad in de aanvraag samen te vatten.

De gemeenteraad, vertegenwoordigd door de voorzitter en de griffier, dient te tekenen voor zijn instemming met de verklaring van het college². Daarmee bevestigt de gemeenteraad dat het college:

- voldoende duidelijk heeft gemaakt wat de oorzaken zijn van het tekort;
- voldoende duidelijk heeft gemaakt dat dit pakket van maatregelen afdoende is om de geschetste problemen aan te pakken;
- voldoende duidelijk heeft gemaakt dat dit pakket van maatregelen tezamen leidt tot een beoogde tekortreductie, waarbij het effect van deze maatregelen kwantitatief dan wel kwalitatief is beschreven en inzichtelijk is gemaakt.

Wat moet met de raad worden gedeeld?

De gemeenteraad moet in staat worden gesteld om de verklaring van het college adequaat te kunnen beoordelen. Het gaat hierbij dus om een - zoveel mogelijk- gelijkwaardige informatiepositie van de gemeenteraad ten opzichte van het college. Daartoe stelt het college een samenvatting van de Verklaring op. Daarnaast geeft de Toetsingscommissie een checklist voor raadsleden gemaakt, waarmee zij de verklaring inhoudelijk kunnen controleren (* bijlage 4).

Op- en aanmerkingen vanuit de raad worden opgenomen in de definitieve aanvraag. In het uiteindelijke aanvraagformulier dient een samenvatting van de opvattingen van de raad te worden opgenomen. Hierin moet kernachtig worden weergegeven wat de opvattingen zijn van de gemeenteraad ten aanzien van de analyse van het tekort, de maatregelen gericht op tekortreductie en het gehele proces van de signalering van het tekort tot het indienen van de aanvraag.

Na instemming van de raad kan het college de aanvraag indienen bij de onafhankelijke Toetsingscommissie vangnet Participatiewet. De deadline voor indiening van de aanvraag is uiterlijk 15 augustus. Dit is een zogeheten fatale termijn, daarna kan geen aanvraag meer worden ingediend.

Argumenten

Met de verklaring verantwoordt het college zich niet alleen naar de gemeenteraad, maar ook naar andere gemeenten. Deze gemeenten dragen financieel bij aan de Vangnetuitkering, omdat deze worden bekostigd uit het macrobudget (voor alle gemeenten) van twee jaar na het tekortjaar. Het gaat dus om solidariteit tussen gemeenten. Daarom moet het college inzicht geven in de maatregelen die het heeft getroffen om het tekort te reduceren.

Kanttekeningen

Tijdpad

De planning was zeer krap. Het was door een samenloop van omstandigheden niet mogelijk de documenten binnen de reguliere aanlevertermijnen aan het college en daarmee aan de raad aan te bieden. Omdat de deadline voor de aanvraag voor de eerstvolgende raadsvergadering is, wordt voorgesteld een alternatieve 'second best' procedure te kiezen. De raadsleden krijgen de gelegenheid schriftelijk te reageren op de stukken, met name de collegeverklaring als onderdeel van de Aanvraag, en de definitieve aanvraag wordt met een RV en RB plus bijlagen ter kennis gebracht van de raad van 17 september 2024. Dit is in feite een vorm van een verantwoording achteraf.

² De burgemeester en de secretaris of hun plaatsvervanger(s) moeten de aanvraag ondertekenen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Zie hierna bij a) Planning.

a) Planning

Tijdpad

Donderdag 15 augustus 2024: uiterlijke datum waarop de Toetsingscommissie vangnet Participatiewet (TC) de aanvraag moet hebben ontvangen. De TC beoordeelt de genoemde oorzaken van het tekort niet inhoudelijk, er is sprake van een procedurele toets. De inhoudelijke beoordeling is een kwestie van het lokale bestuur.

Dinsdag 17 september: raadsconsultatie.

Donderdag 31 oktober 2024 (week 44): uiterlijke datum waarop de TC advies uitbrengt aan de staatssecretaris van Participatie en Integratie.

Donderdag 26 december 2024 (week 52): uiterlijke beslisdatum. De staatssecretaris beslist binnen acht weken na ontvangst van het advies van de TC. Deze beslissing is in beginsel overeenkomstig het advies van de TC.

Q1-2025: bij een positieve beslissing vindt uitbetaling van de Vangnetuitkering plaats in het eerste kwartaal in het tweede jaar na het tekortjaar. Zoals bekend, vindt bekostiging plaats uit het macrobudget 2025.

b. Voorstel evaluatie

De uitkomsten van dit proces zijn meegenomen in de afspraken Sociaal domein met Rheden. Ook over 2022 heeft onze gemeente een Vangnetuitkering aangevraagd en gehonoreerd gekregen. Wat er sindsdien is veranderd:

1. In de kwartaalrapportages of Maraps (Managementrapportages) wordt een relatie gelegd tussen de aantallen versus uitgaven BUIG-budget, maar ook met onze eigen begroting. Een voorbeeld, de Marap over 2023, is als bijlage bijgevoegd (* bijlage 5).
2. Er heeft een informeren gesprek plaatsgevonden tussen de portefeuillehouder Sociaal domein en de managers Werk en Inkomen gemeente Rheden. Dit heeft inzicht gegeven in de werkwijze en de mogelijkheden en onmogelijkheden van de uitvoering Werk en inkomen.

Wat moet er nog gebeuren?

1. In de Rozendaalse Sociale visie, vastgesteld in de raad van 19 maart 2024, vormen de inwoners met een inkomen tot 120% Wsm (Wettelijk sociaal minimum, met andere woorden: de bijstandsnorm) een prioritaire groep. Op grond van de nieuwe samenwerkingsafspraken, ingaande per 1 maart 2024, met overdracht van beleidstaken, verwachten wij dat de raad van Rozendaal op gelijk niveau wordt geïnformeerd als de raad van Rheden. Ook over de resultaten van het arbeidsmarktbeleid. Over de wijze waarop, zijn wij nog met Rheden in gesprek.
2. Het college geeft de gemeenteraad inzicht in de planning- en control cyclus ten aanzien van het Vangnet. Een belangrijke veronderstelling bij het vangnet is dat gemeenteraad en college regelmatig in gesprek zijn over de ontwikkelingen in het bijstandsvolume (bijv. middels kwartaalrapportages). Op dit niveau kan inhoudelijk worden gesproken over maatregelen (beleid en uitvoering) om eventuele tekorten te reduceren. In de Rozendaalse situatie houdt dit in, dat de Rhedense

kwartaalrapportages (maraps) op de lijst van ingekomen stukken worden gezet van de raad. * Zie bijlage 5 voor een voorbeeld: de Marap van het vierde kwartaal 2023 die het hele jaar bestrijkt.

c) Participatie en communicatie

Zie bij a) Planning.

d) Publicatie verplicht?

Nee.

Wat mag het kosten?

De aanvraag is erop gericht inkomsten te genereren. Wij zijn door de Toetsingscommissie namens het Ministerie van SZW geattendeerd op de mogelijkheid gebruik te maken van de Vangnetregeling (*zie bijlage 1). Over 2023 bedroeg het Rijksbudget voor de BUIG voor Rozendaal € 79.032. De besteding was € 94.850, een negatief resultaat van € 15.818. (-20,0%). De voorgestelde aanvraag kan onze gemeente, aldus een eerste berekening, € 7.915 opleveren. * Zie bijlage 6 (Rekentool).

Het college van burgemeester en wethouders,

Bas Pelgrum,
gemeentesecretaris

Ester Weststeijn,
burgemeester

Bijlagen

1. Attendering vanuit ministerie SZW
2. Concept-Raadsbesluit
3. Aanvraag Vangnetuitkering Participatiewet. Versie basisverzoek.
4. Checklist met aandachtspunten voor de raad
5. Marap Q-4 2023, betreffende 2023
6. Rekentool 2023